

I folkemunde omtales området omkring Maglesø og Mørkemosebjerg som "De vestsjællandske alper". Og besøger man området, forstår man godt hvorfor. Området er intet mindre end en landskabelig perle og indeholder alt det, som mange forbinder med "et smukt landskab". Her er bløde bakker udlagt som frodig agerjord, her er dybe dale med sø og vand, her er skov og frodig plantevækst.

Landskabet omkring Maglesø.

Foto: Thomas Hansen, Vestsjællands Amt.

Landskabet tager sig lidt forskelligt ud, afhængigt af, hvilken vej man ankommer til området. Fra nord og vest vil man opleve, at terrænet stiger gradvist, indtil man pludseligt når til Maglesø, hvor højdeforskellene opleves meget brat. Maglesø ligger i bunden af en markant lavning, omgivet af stejle bakker, hvis top har et nærmest plateauagtigt udseende. Ankommer man til området fra syd og øst, rejser bakkerne sig brat fra det omkringliggende landskab og efterlader et nærmest bjergagtigt indtryk.

Fra toppen af Mørkemose Bjerg er der flot udsigt. Endvidere udgør højdepunktet et godt udgangspunkt for den historie om landskabets tilblivelse, der fortælles i det følgende.

Området er præget af to gletscherbegivenheder i Weichsel istidens sene del. Hovedparten af bakkelandskabet er oprindeligt skabt af en gletscher, der dækkede området med dødis for omkring 18.000 år siden. Herved blev området præget af afsmeltningsprocesser i tilknytning til en stor isoleret isklump, hvor afsmeltningen foregik uregelmæssigt.

Dødis er aldrig ren, hermed forstås, at ismassen i sig selv indeholder en del materiale, som den har optaget fra de områder, den skred hen over på sin vej hertil, samt at den på overfladen er dækket af store mængder ler, sand, grus og sten. Når isen langsomt smelter væk, efterlades alt dette materiale på stedet. Da afsmeltningen ikke foregår lige hurtigt over hele overfladen, fordi den forsinkes, hvor isen er dækket af sedimenter, vil der helt naturligt opstå issøer på dødisoverfladen, der hvor isen smelter hurtigere. Billedligt talt minder dødisen i sit sene stadie om en ost med huller, hvor hullerne findes både ovenpå og indeni.

Da vand løber ned ad bakke, vil sådanne issøer modtage smeltevand fra de omkringliggende områder. Sammen med smeltevandet føres materiale, såsom grus, sand og ler, og aflejres lagvist ude i søen. Af og til flyder der også mudderstrømme ud i issøen. Mudderstrømmende består af en skønsm blanding af ler, sand og grus med mange småsten. Man kalder denne aflejringstype for en flydemoræne.

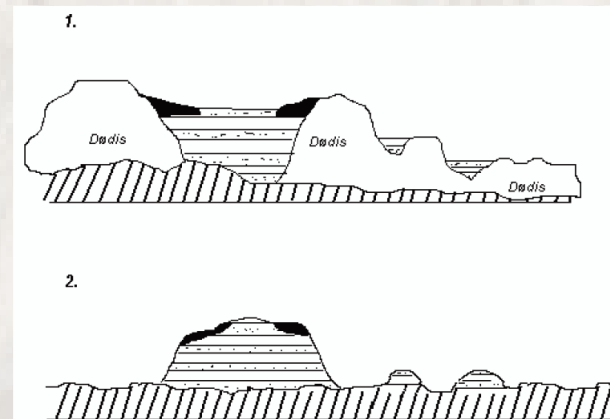
Når dødisen omsider er smeltet helt væk, hvilket kan tage tusinder af år, vil materialerne, der blev afsat i is-

søerne, ligge tilbage i landskabet som en afstøbning af den tidligere sø. "Issøerne" fremtræder nu som flade bakker i landskabet. På skitsen på næste side vises princippet bag dannelsen af denne type bakker.

Bakkerne har typisk en relativ flad top, hvilket har givet dem betegnelsen "plateaubakker". De kaldes også "issøbakker", eller "fladbakker".

Principskitse der viser, hvordan issø bakker dannes.

1. Gletscheren går i stå som dødis. Afsmeltningen foregår uregelmæssigt, og der dannes søer på overfladen, hvori der afsættes lagdelt ler, sand og grus. Af og til flyder der "mudderstrømme" ud i søen (sort farve)
2. Dødisen er væk. Aflejringerne fra issøerne ligger nu tilbage i landskabet som en afstøbning, et slags omvendt relief, af den tidligere sø.

MAGLESØ OG MØRKEMOSE BJERG

Det lagdelte ler, sand og grus, der udgør indmaden i plateaubakkerne, er et eftertragtet potentiale for råstofindvinding i området. Nord for Maglesø har man således igennem mange år gravet i bakkerne, hvilket har givet anledning til, at man har kunnet få et fint kig ind i bakkerne. Og her tænkes ikke på det æstetiske i landskabet, men udelukkende på det rent informative.

Råstofgrav i plateaubakkerne nord for Maglesø. Plateaubakkernes særlige dannelse gør dem eftertragtede til indvinding efter sand og grus.

Inden dødisen omkring Maglesø og Mørkemose Bjerg var smeltet helt væk, blev området overskredet af et nyt isdække. Det skete for omtrent 15.000 år siden og markerede samtidig det sidste isfremstød i Weichselistiden. Isfremstødet kom ind over området fra øst og sydøst og afsatte samtidig et tyndt dække af moræneler. Herved blev dødislandskabet "begravet" af det sidste isfremstøds aflejringer.

Dette sidste isfremstød formåede dog ikke at dække hele området med moræneler, formodentligt fordi dødis-klumpen var for stor til at kunne blive overskredet af de nye ismasser.

Foto: Ole Malling.

Landskabet omkring Maglesø og Mørkemose Bjerg.

Afslutningsvis må det nævnes, at man under gravningen efter sand og grus har fundet tænder fra mammutten. Aldersbestemmelser på fundene har vist, at tænderne er hen ved 40.000 år gamle, og viser herved, at nærliggende områder kan have været beboet af istidselefanter på dette tidspunkt. Formodentligt er tanden transporteret hertil af smeltevandfloder.

Maglesø og Mørkemose Bjerg Det bugter sig i bakke dal

Man kan ikke se Maglesø, før man kommer helt tæt på. Den ligger godt gemt inde i et overdådigt bakket landskab. Landskabet har fået sit nuværende udseende i løbet af istidens sene del, hvor store mængder smeltevand har afsat sand og fint grus i lavninger, førend området atter blev overskredet af den sidste is, der nærmest draperede smeltevandslandskabet med et tyndt lag moræneler. Herved blev de "bløde" bakker skabt.

Hvor:

Maglesø og Mørkemose Bjerg ligger godt 10 kilometer syd for Holbæk.

Koordinater:

55.634646
11.688874

Find flere steder på:
www.geus.dk/naturperler

GEUS

www.geus.dk

Tekst:

Geolog, naturvejleder Tove Stockmarr